

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 68/03-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. novembra 2003 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Eduarda Bárányu prerokoval sťažnosť JUDr. K. D., bytom K., zastúpenej advokátom JUDr. M. F., K., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Najvyšším súdom Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 SŽ 146/95, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo JUDr. K. D. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Najvyšším súdom Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 SŽ 146/95 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** uhradiť trovy právneho zastúpenia JUDr. K. D. advokátovi JUDr. M. F., K., vo výške 8 800 Sk (slovom osemtisícosemsto slovenských korún).

3. Sťažnosti JUDr. K. D. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. februára 2003 doručená sťažnosť JUDr. K. D., bytom K., (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. M. F., K., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 SŽ 146/95.

Ústavný súd 12. marca 2003 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie uznesením č. k. III. ÚS 68/03-10.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Podpredseda najvyššieho súdu sa na výzvu ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním doručeným ústavnému súdu 22. mája 2003. Uviedol v ňom, že vo veci bol vytýčený termín pojednávania na 28. január 1998, na ktoré sa sťažovateľka nedostavila. Na tomto pojednávaní jej právny zástupca uviedol odlišné dôvody odôvodňujúce podanie žaloby od dôvodov uvedených v žalobe a vo vyjadrení sťažovateľky. Pojednávanie bolo odročené o. i. za účelom porady právneho zástupcu so svojou klientkou s tým, že výsledok porady mal oznámiť súdu do 6. februára 1998. Výsledok porady právneho zástupcu JUDr. P. so sťažovateľkou nebol najvyššiemu súdu oznámený. Ďalej uvádza, že na základe sťažnosti doručenej predsedovi najvyššieho súdu na nečinnosť súdu boli prijaté opatrenia,

o ktorých sťažovateľka bola informovaná. Predseda správneho kolégia opatrením zo 17. februára 2003 rozhodol o prikázaní veci senátu v novom zložení za predsedníctva JUDr. I. H. Sťažovateľka odvolala plnú moc JUDr. P. 12. februára 2003 a najvyšší súd rozsudkom z 21. februára 2003 zrušil rozhodnutie žalovaného Ústredného daňového riaditeľstva Slovenskej republiky a vec vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. Najvyšší súd vyslovil nesúhlas s obsahom sťažnosti ohľadne tvrdenia, že sťažovateľke ani 25. februára 2003, keď podala sťažnosť ústavnému súdu nebola daná odpoveď na jej sťažnosť predsedovi súdu na zbytočné prierahy v konaní. Podpredseda súdu uvádza, že odpoveď najvyššieho súdu jej bola zaslaná 17. februára 2003. Rovnako aj námietka týkajúca sa nahliadnutia do súdneho spisu nie je pravdivá, pretože sťažovateľka bola v prítomnosti pracovníčky súdu prijatá predsedníčkou senátu a podľa úradného záznamu, ktorý je obsiahnutý v spise a ktorý sťažovateľka podpísala, žiadala o nahliadnutie do zápisnice z pojednávania a do tejto aj nahliadla. Podľa vyjadrenia podpredsedu najvyššieho súdu nič jej nebránilo, aby sa podrobne oboznámila s celým spisom. Okrem toho je poukázané na to, že žiadne okolnosti sťažovateľke nebránili v tom, aby prejavila záujem o pokračovanie v konaní, a to uvedením relevantných a jednoznačných tvrdení o dôvodoch nepriznania sumy 72 000 Sk do zdaniteľných príjmov. Najvyšší súd nemal dôvod žalujúcu stranu právne zastúpenú advokátom upozorňovať na potrebu ďalšieho pokračovania v konaní oznámením výsledkov porady advokáta s klientkou. Podľa názoru najvyššieho súdu žalujúca strana po odročení pojednávania neprejavila skutočný záujem na pokračovaní v konaní. Až zrušenie právneho zastúpenia viedlo k nerealizovateľnosti dôvodu odročenia pojednávania. Iniciatívne úkony súdu o pokračovanie v konaní by mohla napokon žalovaná strana vnímať aj ako jednostranné úsilie súdu o odstránenie jej právoplatného rozhodnutia.

Podpredseda najvyššieho súdu vyslovil názor, že vzhľadom na vyššie uvedené dôvody svedčiacie o procesnej nečinnosti žalujúcej strany, nie je možné za jediný a bezprostredný dôvod toho, že o žalobe nebolo rozhodnuté skôr, považovať nečinnosť súdu, ako to uvádza sťažovateľka v dôvodoch ústavnej sťažnosti. Taktiež poukazuje na to, že v čase prijatia sťažnosti na ďalšie konanie bolo vo veci preskúmania zákonnosti rozhodnutia už právoplatne rozhodnuté. Vo vyjadrení je poukázané aj na to, že návrh na priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľke nepovažuje najvyšší súd za dôvodný.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľky, vyjadrenia podpredsedu najvyššieho súdu a hlavne spisu najvyššieho súdu sp. zn. 5 SŽ 146/95 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Predmetom konania je preskúmanie rozhodnutia Ústredného daňového riaditeľstva Slovenskej republiky z 5. septembra 1995 a prvostupňového rozhodnutia Daňového úradu Košice II z 1. marca 1995, ktorým správca dane vyrubil dodatočne daň z príjmov fyzických osôb. Žaloba bola najvyššiemu súdu podaná 5. septembra 1995, vec bola vedená pod sp. zn. 5 SŽ 146/95. Konanie vo veci bolo uznesením z 29. decembra 1995 zastavené po tom, ako sťažovateľka nezaplatila na výzvu súdu súdny poplatok. Sťažovateľka listom z 12. apríla 1996 oznámila súdu, že poplatok nebol zaplatený preto, že v čase doručovania výzvy sa preukázateľne nezdržiavala v mieste bydliska, čo aj doložila potvrdením o prepustení z výkonu väzby, ktorá trvala od 11. augusta 1995 do 11. februára 1996. Najvyšší súd uznesením z 18. decembra 1997 zrušil svoje uznesenie o zastavení konania a pokračoval v konaní. Výzvou z 20. mája 1996 najvyšší súd žiadal Ústredné daňové riaditeľstvo Slovenskej republiky o vyjadrenie k žalobe, predloženie spisov spolu s dokladom o doručení druhostupňového rozhodnutia do 15. júna 1996. Dňa 17. júna 1996 bol najvyššiemu súdu doručený spisový materiál a vyjadrenie k žalobe sťažovateľky. Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 28. januára 1998, ktoré však bolo odročené na neurčito s tým, že súd vyžiada ďalšie údaje o právnom zastupovaní Ing. L. sťažovateľkou, a za účelom porady právneho zástupcu žalobkyne (na ústavnom súde „sťažovateľky“) so svojou klientkou s tým, že výsledok porady mal byť najvyššiemu súdu oznámený do 6. februára 1998. V spise najvyššieho súdu je založený úradný záznam zo 14. januára 2003 o nahliadnutí do spisu sťažovateľkou v prítomnosti predsedníčky senátu JUDr. I. H. a opatrenie predsedu správneho kolégia najvyššieho súdu zo 17. februára 2003 o pridelení veci sp. zn. 5 SŽ 146/95 na ďalšie konanie a rozhodnutie senátu JUDr. I. H.. V poradí druhé konanie vo veci sa uskutočnilo 21. februára 2003, na ktorom sťažovateľka ospravedlnila svoju neúčasť. Na tomto pojednávaní najvyšší súd rozhodol a zrušil rozhodnutie žalovaného

č. 1/A/1104/1995 zo 4. júla 1995 a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie a rozhodnutie. Rozsudok najvyššieho súdu nadobudol právoplatnosť 6. marca 2003.

III.

Účelom práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Iba prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto na naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd iba o veci konal a nerozhodol ju s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia. Základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov sa naplní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (II. ÚS 26/95, I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99 a ďalšie).

Sťažovateľka využila právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, a podala 14. januára 2003 sťažnosť na zbytočné prietahy v konaní podľa § 17 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej správe súdov“), čo napomohlo k zabezpečeniu odstránenia stavu právnej neistoty vo veci, lebo na základe nej bola vec opatrením predsedu správneho kolégia najvyššieho súdu podľa rozvrhu práce na rok 2003 pridelená senátu JUDr. I. H. a 21. februára 2003 aj rozhodnutá.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa

týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie a na základe týchto hľadísk konanie o preskúmanie rozhodnutia orgánu štátnej správy nehodnotí ako zložitú vec. Túto skutočnosť potvrdzuje aj odôvodnenie rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 5 SŽ 146/95, ktorým zrušil preskúmané rozhodnutie Ústredného daňového riaditeľstva Slovenskej republiky, pracoviska v Košiciach, č. 1/A/1104/1995 zo 4. júla 1995. Je potrebné uviesť, že skúmaný prípad je z hľadiska právnej a faktickej náročnosti štandardným prípadom.

Pokiaľ ide o správanie sťažovateľky, žiada sa uviesť, že aj ona prispela k predĺženiu konania. Na základe uznesenia najvyššieho súdu z 28. januára 1998 mala podať súdu vysvetlenie do 6. februára 1998 týkajúce sa dôvodov prijatia daňovo nepriznaného príjmu vo výške 72 000 Sk. Túto svoju povinnosť nesplnila nielen v súdom stanovenej lehote, ale ani do ukončenia konania vo veci samej. Jednou z dôležitých zásad, ktoré sa v občianskom súdnom konaní v súčasnosti zdôrazňujú, je aj zásada „vigilantibus iura“ („každý nech si stráži svoje práva“) vyplývajúca z § 1, § 3, § 5 a § 6 Občianskeho súdneho poriadku, z ktorej okrem iného vyplýva priama závislosť ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov konania od ich súčinnosti.

Taktiež je potrebné poukázať na to, že sťažnosť podľa čl. 127 ústavy, ktorou boli namietané zbytočné prietahy v konaní, bola sťažovateľkou ústavnému súdu podaná 26. februára 2003 t. j. 4 dni po rozhodnutí najvyššieho súdu vo veci samej, ale pred tým, ako toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Od januára 1998 sťažovateľka nevyužila žiaden zákonom prípustný prostriedok na odstránenie stavu právnej neistoty a podanie sťažnosti na prietahy v konaní v januári 2003 možno vzhľadom na dátum podania sťažnosti ústavnému súdu zo strany sťažovateľky považovať skôr za formálne splnenie náležitosti týkajúcej sa návrhu podávaného ústavnému súdu ako prostriedok nápravy stavu. V danom prípade by sa však sťažnosť podľa § 17 a nasl. zákona č. 80/1992 Zb. o štátnej správe súdov viedla

k urýchleniu konania a rozhodnutiu vo veci. Ústavný súd teda má dôvod predpokladať, že jej podanie dlhšiu dobu pred podaním sťažnosti podľa čl. 127 ústavy by bolo taktiež viedlo k urýchleniu rozhodnutia veci, a teda by už ani nebolo bývalo potrebné obrátiť sa na ústavný súd. Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (II. ÚS 26/95). Preto správanie sťažovateľky nemožno hodnotiť ako primerane súčinnosťné a aktívne.

Pokiaľ ide o postup najvyššieho súdu, ústavný súd zistil zbytočné prietahy v konaní sp. zn. 5 SŽ 146/95 spočívajúce v jeho nečinnosti, a to bez existencie zákonných prekážok jeho ďalšieho konania. Najvyšší súd bol nečinný v období od 17. júna 1996, t. j. od doručenia vyjadrenia orgánu štátnej správy k žalobe, do 18. decembra 1997, keď zrušil svoje uznesenie o zastavení konania, a následne od 28. januára 1998 (uskutočnenie prvého pojednávania vo veci) do 21. februára 2003, keď bolo vo veci rozhodnuté.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv a slobôd vzniklo nečinnosťou, môže ústavný súd prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Aj napriek tomu, že k porušeniu základného práva došlo nečinnosťou najvyššieho súdu, ústavný súd mu už neprikazoval konať, pretože najvyšší súd už vo veci samej právoplatne rozhodol.

Sťažovateľka žiadala o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 250 000 Sk, čo zdôvodnila psychickým stavom neistoty a očakávaniami, kedy voči nej bude vykonaná exekúcia na vymoženie spornej pohľadávky.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadost'učinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Ústavný súd vzal do úvahy všetky skutočnosti súvisiace s konaním a dospel k názoru, že v danej veci samotné deklarovanie porušenia základného práva predstavuje dostatočný prostriedok nápravy porušenia základného práva, a preto návrhu na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia nevyhovel. Vychádzal aj z toho, že sťažnosť na porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sťažovateľka podala až po tom, keď vo veci bolo rozhodnuté, ale rozhodnutie ešte nenadobudlo právoplatnosť.

IV.

Právny zástupca sťažovateľky žiadal ústavný súd o priznanie trov právneho zastúpenia, ale v sťažnosti pri uplatňovaní trov konania chýbalo presné uvedenie úkonov právnej služby, ako aj vyčíslenie náhrady hotových výdavkov a náhrady za stratu času, preto ho ústavný súd vyzval na doplnenie sťažnosti. Listom z 11. novembra 2003 právny zástupca sťažovateľky predložil vyúčtovanie trov právneho zastúpenia vo výške 14 556 Sk (prevzatie a príprava zastupovania a podanie vo veci samej, t. j. za 2 hlavné úkony á 7 150 Sk plus 2 x režijný paušál á 128 Sk). Pri vyčísľovaní trov právneho zastúpenia vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 1 a 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“).

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnym zástupcom sťažovateľky vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konaní uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľka bola vo veci úspešná, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania najvyšším súdom.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom a podľa ktorého ak predmet sporu nie je oceneľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práva a slobôd, ktorá nie je oceneľná peniazmi.

Podľa § 1 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 12 811 Sk.

Podľa takto určených kritérií je výška odmeny za úkony prevzatie a príprava pojednávania a podanie vo veci samej 4 270 Sk za každý úkon podľa ustanovenia § 16 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. spolu 8 540 Sk. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. dvakrát 128 Sk. Podľa takto určených kritérií je správny výpočet trov vo výške 8 800 Sk, ktoré ústavný súd zaviazal uhradiť právnemu zástupcovi sťažovateľky najvyšší súd. Vo zvyšnej časti požadovaným trovám právneho zastúpenia ústavný súd nevyhoviel.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. novembra 2003